

Світлана КАСІЯНЦ,

*старший викладач кафедри професійного англomовного навчання
Чорноморського державного університету імені Петра Могили
(Україна, Миколаїв) lanochka2@mail.ru*

ШЛЯХИ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В УНІВЕРСИТЕТІ

Стаття присвячена проблемі формування мотиваційних чинників студентів в університеті, що є невід'ємною частиною їх самоосвітньої компетентності. Виділено основні шляхи розвитку мотивації майбутніх економістів до організації самоосвітньої діяльності.

Ключові слова: самоосвітня діяльність, професійна підготовка економістів, мотивація, інтерактивні методи навчання.

Лит. 7.

Svitlana KASHANTS,

*senior lecturer of Professional English Training Department
Chornomorsk Petro Mohyla State University
(Ukraine, Nikolaev) lanochka2@mail.ru*

WAYS OF FUTURE ECONOMISTS' MOTIVATION TO ORGANIZING SELF-EDUCATIONAL ACTIVITY IN THE PROFESSIONAL TRAINING PROCESS AT UNIVERSITY

The article is devoted to the formation of students' motivational factors problem at university, which is an integral part of their self-educational competence. The future economists motivating basic ways to organizing self-educational activity are distinguished.

Key words: self-educational competence, economists professional training, motivation, interactive teaching methods.

Ref. 7.

Светлана КАСИЯНЦ,

*старший преподаватель кафедры профессионального англоязычного обучения
Черноморского государственного университета имени Петра Могили
(Украина, Николаев) lanochka2@mail.ru*

СПОСОБЫ МОТИВАЦИИ БУДУЩИХ ЭКОНОМИСТОВ К ОРГАНИЗАЦИИ САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ В УНИВЕРСИТЕТЕ

Статья посвящена проблеме формирования мотивационных факторов студентов в университете, что является неотъемлемой частью их самообразовательной компетентности. Выделены основные способы развития мотивации будущих экономистов к организации самообразовательной деятельности.

© Касіянець С. Шляхи мотивації майбутніх економістів до організації самоосвітньої діяльності у процесі професійної підготовки в університеті

Ключевые слова: самообразовательная деятельность, профессиональная подготовка экономистов, мотивация, интерактивные методы обучения.

Лит. 7.

Постановка проблеми. Специфіка навчання студентів економічного профілю характеризується стрімкими змінами у технології збору, обробки та аналізу економічної інформації. У зв'язку з цим основним завданням вищої економічної освіти є сприяння особистісно-професійному зростанню студентів через оволодіння інструментами саморозвитку, а саме методів спроможності підтримувати інтерес і потребу до постійного професійного самовдосконалення. Саморозвиток студентів розглядається як процес, де студент проявляє ініціативу і здатний визначати власні навчальні потреби, розуміє власні мотиваційні й емоційні механізми, а також обирати ефективні стратегії для досягнення освітніх цілей. Саме тому є актуальним аналіз шляхів мотивації спеціалістів економічного профілю до здійснення самоосвітньої діяльності.

Аналіз досліджень. Питання активізації самоосвітньої діяльності студентів різних напрямів підготовки досліджується у роботах таких науковців, як: Н. Воропай [1], І. Гоголевої [2], О. Зуєвої [3], О. Ножовнік [5], Є. Співаковської-Ванденберг [7]. Аналіз досліджень науковців, присвячених проблемі формування самоосвітньої компетентності фахівців різних напрямів підготовки, свідчить, що першочерговим завданням фахової підготовки спеціалістів є формування стійкої мотивації у професійному саморозвитку. Проте проблема формування мотиваційної складової самоосвітньої компетентності майбутніх економістів є недостатньо дослідженою, що викликає необхідність розгляду основних прийомів активізації самоосвітньої діяльності економістів у рамках навчального процесу в університеті.

Метою статті є визначення основних шляхів мотивації майбутніх економістів до організації пізнавально-пошукової діяльності в рамках професійної підготовки в університеті.

Завдання дослідження: вивчити стан досліджуваної проблеми у науково-методичній літературі; з'ясувати роль мотиваційної складової у процесі самоосвітньої діяльності студентів економічного профілю; розглянути шляхи активізації мотиваційної сфери студентів економічного профілю до організації самоосвітньої діяльності.

Виклад основного матеріалу. І. Гоголева [2, 153] та О. Зуєва [3, 102], розглядаючи методологічні основи формування мотивації студентів економічного профілю до самоосвітньої діяльності, зазначають, що мотиви і потреби виступають своєрідним індикатором, який дає змогу судити про ставлення майбутнього економіста до засвоєння економічної діяльності та професійно-особистісного розвитку або мобільності.

Мотиваційні вміння студентів економічного профілю формуються поступово у процесі фахової підготовки в університеті. Зокрема, під час навчання на першому курсі розвиваються вміння студентів оцінювати розвиток психологічних якостей, усвідомлювати мотиви самоосвітньої діяльності. На другому курсі економісти вдосконалюють цільові настанови професійно-особистісного саморозвитку. В ході навчального процесу на третьому курсі спеціалісти економічного профілю оволодівають вміннями користуватися ціннісними орієнтаціями у процесі самореалізації. Завершальним етапом є оволодіння студентами четвертого курсу вмінням змінювати власні мотиви відповідно до сфери діяльності, а також скеровувати інших членів команди.

У процесі формування мотиваційної сфери студентів як відправного моменту формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів доцільно спиратися на стадіальну модель мотиваційного процесу І. Ілліна [4, 95], яка складається з трьох ета-

Касіянець С. Шляхи мотивації майбутніх економістів до організації...

пів, а саме: формування первинного стимулу, розвитку пошукової активності, вибору мети і формування намірів.

Перший етап, а саме *формування первинного стимулу*, характеризується аналізом економістами власних недоліків, що приводить до розуміння ними необхідності вдосконалювати власні знання. Основним стимулом у формуванні прагнення задовольняти власні пізнавальні потреби та інтереси є внутрішня суперечність між необхідністю вирішення певних задач або проблем, що виникають у студентів, і недостатністю наявних знань. У педагогіці існує значна кількість прийомів і способів стимулювання активної навчальної діяльності студентів, що виконують функцію привернення уваги до теми, викликають пізнавальний інтерес. Як зазначає С. Сисоева [6, 84], основними методами стимулювання творчої активності студентів є використання цікавих аналогій; створення ситуацій емоційного переживання, несподіваності, новизни, «яскравої плями»; використання розвивальних ігор та методу відкриття. Розглядаючи процес стимулювання студентів економічного напрямку до здійснення самоосвітньої діяльності, слід виділити такі прийоми роботи, як: навчальні ігри, міні-тести, міні-кросворди, студентські конкурси, використання байок з тематики дисципліни, створення асоціативних малюнків на характеристику певного економічного терміну, економічний аукціон та організація тижнів спеціальності.

Розвиток першого елементу мотиваційного процесу формування самоосвітньої компетентності майбутніх економістів відбувається під час вивчення дисциплін «Політична економія» та «Історія економіки та економічної думки», зокрема під час організації інсценізацій на теми: «Як залучити людей до праці?», «Невидима» рука ринку», «Сто-рінки економічної історії людства». Такий вид роботи викликає зацікавлення майбутніх економістів у поповненні власних знань та стимулює їх до самостійного опрацювання інформації. У межах вивчення дисципліни «Історія економіки і економічної думки» при розгляді провідних ідей економістів минулого є доцільним використання ділової гри «Аналіз». Академічна група поділяється на прихильників і критиків економічних ідей. Конкретні ролі розподіляються між студентами: двоє студентів виступають у ролі експертів, інші – у ролі відомих економістів. Викладач як ведучий стежить за ходом проведення семінару, керує процесом дискусії з подальшим аналізом економічних ідей і підведенням підсумків. З метою формування даного елементу для майбутніх економістів організуються екскурсії на підприємства, фінансові установи, де під час спостереження за виробничим процесом, а також спілкування з керівниками та провідними фахівцями, студенти проводять аналіз та з'ясовують відповіді на питання «Чи володію я достатніми знаннями і вміннями для виконання даної професійної діяльності?», «Чи потрібні мені такі досягнення?», «Чи готовий я до активної діяльності для підвищення власного рівня розвитку?». Таким чином економісти усвідомлюють необхідність формування самоосвітньої компетентності.

Формування другого етапу мотиваційного процесу, а саме *розвиток пошукової активності*, здійснюється під час організації кейс-стаді «Започаткуй власний бізнес» з роботою над кейсом «Розробка бізнес-плану власного підприємства» в рамках дисципліни «Іноземна мова», що сприяє створенню позитивної мотивації до самоосвіти, можливості застосовувати набуті фахові знання у процесі вивчення англійської мови та фахових курсів. Для того, щоб заснувати власний бізнес, майбутні економісти мають розробити власний бізнес-план, провести ринкове дослідження, виділити сегменти ринку, провести промокампанію і створити рекламу. Завдання зорієнтоване на набуття студентами прийомів самостійної обробки інформації, самоорганізації навчальної ді-

яльності, здійснення самоконтролю й самооцінювання. При вивченні дисципліни «Університетська освіта» на першому курсі у форматі інтерактивного заняття можуть бути організовані такі заходи, як: круглий стіл на тему «Чому я віддаю перевагу: самостійній роботі або аудиторній?», міні-тренінг «Професійні вміння, які визначають успішність самоосвітньої діяльності», дебати «Шляхи поліпшення моєї освіти», модерация «Якою я бачу свою майбутню професію?», «Роль самоосвіти у професійній діяльності економіста». Дані форми роботи спрямовані на мотивування студентів економічного профілю у необхідності самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Третя складова мотиваційного процесу, *вибір мети та формування намірів*, реалізуються через організацію психологічних тренінгів, що стимулюють формування самостійної професійної позиції майбутніх економістів. Основною метою адаптаційного тренінгу для студентів першого курсу, розрахованого на 18 навчальних годин, є розвиток вмінь самостійно конструювати план перспектив на майбутнє, формулювати особистісні і професійні плани. Програма адаптаційного тренінгу включає два блоки, такі як: інформаційно-мотиваційний і діагностичний. Перший інформаційний блок передбачає знайомство з особливостями організації навчального процесу, специфікою навчання на факультеті, дозволяє студентам ввійти у нове соціальне середовище. Діагностичний блок включає визначення мотиваційної структури особистості, виявлення ціннісних орієнтацій, емоційних особливостей особистості. Застосування експрес-діагностики у ході тренінгу дозволяє економістам отримати дані про себе, усвідомлювати і опрацювати отримані результати. З метою усвідомлення значущості обраної спеціальності студентам пропонується виконати такі завдання, як: «Я-студент» та «Я-професіонал» зі створенням власного образу та визначенням професійно важливих якостей, що дає можливість чітко уявити особливості власної професії. Виконуючи вправу «Ідеальний професіонал», фахівці економічного профілю виділяють і обговорюють якості та вміння, якими, на їх думку, володіють представники обраної професії, а також проводять порівняльний аналіз на відповідність власних якостей та вмінь щодо ідеальної моделі. Інформаційний блок включає знайомство економістів з особливостями організації позааудиторної роботи. Для самовизначення студентам пропонується вправа «Список важливих справ», виконання якої передбачає складання особистого плану індивідуального і професійного розвитку на п'ять років. Це дозволить майбутнім економістам визначити напрям роботи, в якому вони бажають реалізувати власні здібності, бажання і можливості. В результаті програма адаптаційного тренінгу дозволяє студентам оволодіти способами і прийомами організації навчальної і позанавчальної діяльності, усвідомити необхідні професійні і особистісні якості, скоригувати власні плани на період навчання в університеті.

Серед факторів, що сприяють активізації мотиваційних настанов студентів до здійснення самостійної роботи, слід виділити: розуміння корисності виконаної роботи (використання результатів роботи у професійній підготовці); участь студентів у творчій діяльності (олімпіади, конкурси); від першого курсу залучення студентів до дослідницької роботи через систему мікродосліджень та опрацювання дослідницьких методик; використання методів контролю знань, що дають стимул до суперництва (рейтинг, накопичення балів). Організація орієнтаційних зустрічей на першому курсі навчання налаштовує економістів на засвоєння професії і творчу реалізацію в межах професійної діяльності. Такі заходи є ефективним засобом формування знань про особливості професійної діяльності фахівців економічного профілю, сприяють активізації їх пізнавально-пошукової діяльності.

Висновки. Таким чином, основними шляхами мотивації майбутніх економістів до організації самоосвітньої діяльності є впровадження інтерактивних методів навчання, таких як: кейс-стаді, «круглі столи», ділові ігри, дебати. Оволодіння знаннями щодо організації самостійної наукової і дослідницької діяльності студентів, технологій активного навчання, прийомів інформаційного пошуку, методів самоконтролю відбувається у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу, а саме: «Психологія», «Філософія» та «Університетська освіта». Участь економістів у інсценізаціях, дискусіях, модераціях, організація тренінгів і орієнтаційних зустрічей з провідними представниками економічної галузі сприяють усвідомленню студентами необхідності здійснення процесу самодосконалення для ефективної професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Воропай Н. Формування самоосвітньої компетентності у майбутніх учителів початкових класів засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика проф. освіти / Н. Воропай. – Херсон, 2011. – 240 с.
2. Гоголева І. Развитие положительной мотивации учебной деятельности у студентов экономического вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / И. Гоголева. – Якутск, 2005. – 247 с.
3. Зуева О. Формирование мотивации самообразования у студентов в системе высшего профессионального образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / О. Зуева. – Волгоград, 2004. – 192 с.
4. Іллін Є. Мотивація і мотиви / Є. Іллін // [переклад з рос. мови, передмова та примітки Т. В. Тадеєвої]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. – 512 с. – (Сходи психології).
5. Ножовник О. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців з міжнародної економіки у процесі вивчення іноземних мов : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика проф. освіти / О. Ножовник. – К., 2011. – 20 с.
6. Сисосва С. Інтерактивні технології навчання дорослих : навч.-метод. пос. / С. Сисосва; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К. : ЕКМО, 2011. – 320 с.
7. Співаковська-Ванденберг Є. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей засобами інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія та методика проф. освіти / Є. Співаковська-Ванденберг. – Ялта, 2011. – 20 с.

REFERENCES

1. Voropaj N. Formuvannya samoosvitn'oi kompetentnosti u majbutnih uchiteliv pochatkovih klasiv zasobami informacijno-komunikacijnih tehnologij : dis... kand. ped. nauk : spec. 13.00.04 – teorija i metodika prof. osviti / N. Voropaj. – Herson, 2011. – 240 s.
2. Gogoleva I. Razvitie polozhitel'noj motivacii uchebnoj dejatel'nosti u studentov jekonomicheskogo vuza : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / I. Gogoleva. – Jakutsk, 2005. – 247 s.
3. Zueva O. Formirovanie motivacii samoobrazovanija u studentov v sisteme vysshego professional'nogo obrazovanija : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.08 / O. Zueva. – Volgograd, 2004. – 192 s.
4. Illin E. Motivacija i motivi / E. Illin // [pereklad z ros. movi, peredmova ta primitki T. V. Tadeevoi]. – Ternopil' : Navchal'na kniga – Bogdan, 2013. – 512 s. – (Shodi psihologii).
5. Nozhovnik O. Formuvannya samoosvitn'oi kompetencii majbutnih fahivciv z mizhnarodnoi ekonomiki u procesi vivchennja inozemnih mov : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : spec. 13.00.04 – teorija i metodika prof. osviti / O. Nozhovnik. – K., 2011. – 20 s.
6. Sisoeva S. Interaktivni tehnologii navchannja doroslih : navch.-metod. pos. / S. Sisoeva; NAPN Ukraini, In-t pedagogichnoi osviti i osviti doroslih. – K. : EKMO, 2011. – 320 s.
7. Spivakovs'ka-Vandenberg E. Formuvannya samoosvitn'oi kompetentnosti majbutnih uchiteliv humanitarnih special'nostej zasobami informacijno-komunikacijnih tehnologij : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : spec. 13.00.04 – teorija ta metodika prof. osviti / E. Spivakovs'ka-Vandenberg. – Jalta, 2011. – 20 s.

Статтю подано до редакції 25.02.2015 р.